

INFORMACIJO PREDSEDNIKA SKUPŠČINE O NAMERAVANI DOGRADNJI GOSPODARSKEGA SISTEMA (na podlagi tez za nadaljnjo dogradnjo gospodarskega sistema, ki jih je pripravil ZIS, 27. aprila 1987)

Gradivo sicer še ni v skupščinski proceduri, vendar je nujno imeti ustrezne informacije o namerah v zvezi z dograjevanjem gospodarskega sistema v času do konca letošnjega leta. Razlog, ki ga navaja predlagatelj, je v krepitvi prizadevanj za uresničevanje stabilizacijskega programa, pa tudi v naporih, da se uresniči protinflacijski program. Gradivo, v obliki tez, v neoblikovani pravni obliki, nudi določene rešitve na:

- področju razširjene reprodukcije,
- za monetarni, bančni in kreditni sistem,
- za skupna vlaganja s tujimi osebami,
- za vlaganja in zbiranje sredstev občanov,
- na področju proizvodne kooperacije s tujimi osebami in glede transfera tuje tehnologije,
- področju zaposlovanja tujcev pri nas,
- s širšo uvedbo možnosti časovnega koriščenja kapacitet,
- na področju ustvarjalnosti, inovacij, patentov in standardizacije,

- o velikih tehnično-tehnoloških sistemih,
- o stanovanjskem področju,
- o sistemu davkov in prispevkov,
- o knjigovodskem sistemu,
- o sistemu delovnih odnosov in zaposlovanju,
- o lastninsko-pravnih odnosih.

O gradivu so že razpravljale nekatere slovenske institucije in organizacije - Gospodarska zbornica Slovenije, Republiška družbena sveta za politični sistem in za družbeno-ekonomski razvoj in gospodarsko politiko; v skupščinski proceduri pa naj bi se razprava zaključila, vsaj v Sloveniji, z Republiško konferenco delegacij v juniju z namenom oblikovanja skupnih stališč za delo slovenskih delegatov v Skupščini SFRJ.

Razprava o tem gradivu mora računati s predvidenimi spremembami Zakona o združenem delu oziroma Ustave in dilemo, ki je v zvezi s tem že prisotna - v kakšnem zaporedju spreminjati navedene akte. Skupščina SR Slovenije predlaga, da se najprej sprejmejo ustavne spremembe, zatem spremembe Zakona o združenem delu (obratno zaporedje bi pomenilo prejudice za določene ustavne spremembe, in šele v tem zaporedju imajo logičen smisel tudi nameravane spremembe in dopolnitve nekaterih veljavnih sistemskih zakonov, ali sprejem novih.

Dograjevanje gospodarskega sistema naj bi temeljilo na:

- razvijanju socialističnih samoupravnih odnosov,
- nadaljnjem povečevanju in krepitvi materialne osnove združenega dela,
- uveljavljanju tržnih zakonitosti in realnih ekonomskih kategorij,
- razbremenjevanju gospodarstva od pretiranega normativizma,
- oživljanju in dinamiziranju gospodarskih aktivnosti, ki morajo dati večji dohodek in večji devizni priliv,
- racionalnejšemu izkoriščanju obstoječih naravnih in materialnih resursov in kadrovskih potencialov,
- učinkovitejšemu vključevanju našega gospodarstva in organizacij združenega dela na mednarodnem tržišču,
- pospešenih strukturnih spremembah v tehnološki razvoj,
- hitrejšemu reševanju aktualnih ekonomskih problemov (inflacija),
- nadaljnji afirmaciji dela in discipline in izvrševanju delovnih obveznosti.

Ta pregled takoj pove, da gradivo, v veliko škodo, ne obravnava ali premalo celovito področje primarne delitve, inflacije, večjega uveljavljanja trga, urejanja deviznega področja, stimulativnosti izvoza, itd.

Naloga javne razprave bi torej morala biti predvsem v opredelitvi prioritete in zaporedja predvidenih sprememb, v kompletiranju vprašanj in predlogov.

Nekatere konkretne pripombe:

1. dograditev sistema ekonomskih odnosov s tujino ni obdelana, predlaga se najprej priprava ustrezne (ene od mnogih) analize o delovanju deviznega sistema.

Sedanja praksa v sprejemanju in izvajanju tekoče ekonomske politike na tem področju predvsem vgrajuje izjemne odločbe, namesto krepitve sistema (recimo neprestana uporaba 110. člena o državnem intervencionizmu v koriščenju deviz, ki je sicer v zakon vgrajen kot izjemna pravica in možnost);

2. v monetarnem sistemu in širšem finančnem sistemu so potrebne bistvene spremembe, ki pa jih gradivo ne opredeljuje kot prioriteto. Pomembnejša je radikalna sprememba v pojmovanju ekonomske vloge finančnega posredovanja pri nas in v tem vlogi bank in v okviru tega radikalna sprememba v pojmovanju načina izvajanja funkcij monetarnih ustanov (sistem Narodne banke). Te ustanove bi morale prevzemati skrb za stabilnost domače valute in v tem okviru za stabilizacijsko monetarno politiko. Sedanji sistem je točno kontraindikativen - povzroča močne inflacijske pritiske (nekrite tečajne razlike, neurejen in neustrezen sistem poslovanja s klirinškim področjem preko Narodne banke Jugoslavije, izsiljevanja finančne sanacije bank v manj razvitih republikah in pokrajinah, preko emisijske dejavnosti Narodne banke Jugoslavije, neustrezno reševanje deponiranja deviznih vlog občanov v Narodni banki Jugoslavije itd.

3. v gradivu bi morali biti dani tudi predlogi za prednostni red dograjevanja gospodarskega sistema v razreševanju problematike in sistema pospeševanja manj razvitih področij v Jugoslaviji - ukinitve Fonda, v celoti prehod na združevanje dela in sredstev pri konkretnih projektih sodelovanja med razvitimi in nerazvitimi. Nesprejemljivo je, da bi se obstoječi sistem podaljševal po letu 1990.

4. Podpreti je treba vse pristope in semri dograjevanja gospodarskega sistema, ki si prizadevajo aktivirati motive občanov za vlaganje zasebnih sredstev v družbeno reprodukcijo, ki odpirajo nove možnosti za samoupravno koncentracijo dela in družbenega kapitala na enotnem jugoslovanskem trgu, ki nasprotujejo togosti oblik in normativizma ter institucionalizma, ki se zavzemajo za večjo fleksibilnost, avtonomijo in poslovnost gospodarskih subjektov, za večje sodelovanje pri skupnih naložbah, za ustrežnejše vrednotenje in varstvo domačega raziskovalnega, znanstvenega in izumiteljskega dela, ki so usmerjena v večjo poslovnost bančnega sistema in neodvisnost institucij monetarnega sistema, ki odpravljajo ovire za obravnavanje dela kot produkcijskega tvorca.

5. Pri predlogih glede razširjene reprodukcije, bi morali paziti, da se ne bi prešlo v zasebno lastninski kapital - odnos in delničarstvo, kot dominanten model koncentracije in alokacije sredstev razširjene reprodukcije, namesto dosejanega ustavnega instituta združevanja dela in sredstev. - Oboje bi se moralo dopolnjevati v enotnem sistemu.

6. Ponujene pa so nekatere povsem nesprejemljive oblike oziroma predlogi (odstopajo tudi od predlogov in kriterijev dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije) in sicer:

- glede ugotavljanja in usmerjanja dela dohodka, ki naj bi bil rezultat dela v izjemno ugodnih pogojih na trgu (namesto za razvoj organizacij združenega dela, ki delujejo v takih pogojih, kot solidarnostna sredstva za razvoj nerentabilnih organizacij združenega dela)

- glede razvoja davčnega sistema je najprej treba strogo ločiti obravnavo o tem sistemu, od združevanja sredstev za zadovoljevanje potreb v družbenih dejavnostih in te nato vključiti v posebno obravnavo sistema in odnosov svobodne menjave dela, ki se po namenih, oblikah in tudi po načinu združevanja sredstev morajo razlikovati od davčnega sistema.

Davčni sistem pa mora poleg fiskalnega uveljaviti tudi ekonomsko-razvojno in socialno funkcijo davkov, debata pa ne sme predvsem vztrajati na dokazovanju prednosti centraliziranega davčnega sistema (in s tem namenom celo najavljati nov sistemski zakon).

Ne glede na to, pa je poleg fiskalnih, mogoče dosežati razvojne in socialne učinke davčnega sistema, v našem ustavnem sistemu le v skladu s pristojnostmi in odgovornostmi občin, avtonomnih pokrajin in republik, saj mora biti tudi fiskalna pristojnost občin skladna z ustavno določbo, da si v okviru z zakonom določenega sistema virov in vrst dohodkov, taks in drugih davščin, delovni ljudje v občini samostojno določajo obseg in način financiranja splošnih potreb (118. člen Ustave). Centraliziran davčni sistem bi pogojil uveljavljanje številnih dodatnih obsežnih mehanizmov redistribucije na ravni federacije.

7. Pri velikih tehnično-tehnoloških sistemih se v tem gradivu poskuša vrniti razpravo o popolni centralizaciji in poenotenju teh sistemov - JŽ, PTT, Elektro gospodarstvo, ki je bila sicer prisotna, a zavrnjena že pri planskem zakonu; s stališčem, da je v teh

sistemih treba zagotoviti in zagotavljati tehnološko enotnost, ne pa tudi ekonomsko. V tem primeru bi dokončno vpeljali sistem vzajemnega in solidarnega zagotavljanja sredstev na celotnem področju Jugoslavije. Urejanje odnosov z večjo zvezno pristojnostj še ne bo zagotovilo racionalnejšega delovanja teh sistemov. To bi bil poseg v pravice in odgovornost republik in pokrajin za lasten razvoj in za razvoj jugoslovanske skupnosti kot celote, ki jih določajo temeljna načela Ustave SFRJ.

8. Ponovno se najjavljajo določene spremembe knjigovodskega sistema.

To je zahteva novega obračunskega sistema.

Pri nas je samo potrebno oživetiti že poznane predloge, da se naj sistem knjigovodstva spremeni v sistem računovodstva. S sedanjim sistemom se namreč negira vrednostno planiranje, računovodska analiza, računovodski nadzor in informiranje. Z veljavnim zakonom se negira oziroma ne podpira dosežkov tehnike dela v računovodstvu – zlasti uporaba računalnikov.

Potrebne so poenostavitve v tehnični izpeljavi revalorizacije sredstev (neustrezna revalorizacija trgovskega blaga, uporaba

revalorizirane amortizacije že med letom).

Zmanjšati je treba število obračunskih obdobj in bilančnih postavk.

9. Nameravane spremembe v politiki in zakon o delovnih razmerjih in zaposlovanju, kjer se predlaga:

- povečanje odgovornosti za opravljanje delovnih obveznosti,
- več pristojnosti poslovnega organa na področju delovnih razmerij (izrekanje nekaterih disciplinskih ukrepov, suspenza, itd.),

- možnost začetka postopka pred sodiščem združenega dela ne le s strani delavca, pač pa tudi pristojnega organa.

Verjetno pa ni sprejemljiv predlog o avtomatični razrešitvi oziroma odpoklicu poslovnega organa v primeru nelikvidnosti organizacije združenega dela, brez predhodnega ugotavljanja odgovornosti.

V pogledu predlogov za dograditev stanovanjske politike je treba povedati, da bi morali hkrati podati tudi predloge za celovito reševanje problemov komunalnega gospodarstva oziroma komunalne infrastrukture. V tem pogledu so teze pomanjkljive.

Izhaja od leta 1964 namesto Občinskih razgledov, ki jih je leta 1961 začel izdajati občinski odbor SZDL Ljubljana-Šiška. Naslov: »Javna tribuna«, Ljubljana, Trg prekomorskih brigad 1, soba 405 – Gradivo pripravil za tisk: Sekretariat skupščine občine Ljubljana-Šiška – Tisk: Tiskarna ČGP Delo, Ljubljana – Po mnenju sekretariata za informacije izvršnega sveta SRS št. 421/1/72 z dne 26. 9. 1977 je Javna tribuna oproščena prometnega davka.